

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО УЧАСТІ У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ СТУДЕНТСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З КЛІНІЧНОЇ ІМУНОЛОГІЇ ТА АЛЕРГОЛОГІЇ

(підсумки викладачів та погляд студентів)

В. В. Родіонова, О. М. Коваленко, Т. П. Ніколаєнко-Камишова, С. В. Собко, О. С. Хмель

ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”

EXPERIENCE OF TRAINING STUDENTS FOR PARTICIPATION IN THE ALL-UKRAINIAN STUDENT’S COMPETITION IN CLINICAL IMMUNOLOGY AND ALLERGOLOGY (results of teachers and look of students)

V. V. Rodionova, O. M. Kovalenko, T. P. Nikolayenko-Kamyshova, S. V. Sobko, O. S. Khmel

Dnipropetrovsk Medical Academy

Non scholae, sed vitae discimus.

Ми вчимося не для школи, а для життя.

У роботі представлено узагальнення досвіду з проведення I етапу студентської олімпіади з клінічної імунології та алергології в рамках підготовки студентів до участі в II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади. Метою проведеної роботи було показати можливі шляхи підвищення навчальної мотивації студентів та якості навчання на клінічному циклі. На кафедрі внутрішньої медицини № 2 та профпатології ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України” протягом 3-х років проводиться I етап Всеукраїнської студентської олімпіади, в якій беруть участь студенти 5, 6 курсів. Описано етапи, які входять до програми внутрішньовузівської олімпіади. У висновках надаються рекомендації: проведення фахової олімпіади надає змогу підвести підсумки роботи з викладання дисципліни “Клінічна імунологія та алергологія”; змагання сприяють виконанню мети і головного завдання вузу і кожного викладача – підвищення якості підготовки кваліфікованих спеціалістів; проведення I етапу та підготовку до II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади бажано здійснювати із залученням провідних фахівців - практичних лікарів, що надає змогу студентам отримати не тільки глибокі теоретичні знання, але й практичний досвід, що загалом сприяє самоствердженню студентів та підвищенню науково-практичного потенціалу студентського корпусу.

The work adduces a generalization experience in carrying out the I stage of the student’s competition in Clinical Immunology and Allergology within training of students for participation in the II stage of the All-Ukrainian student’s competition. The aim of this work was to show possible ways of increasing the educational motivation of students and quality of education in this clinical cycle. During 3 years students of 5th, 6th courses take part in the I stage of the All-Ukrainian student’s competition, that is held at the Department of Internal Medicine № 2 and Occupational Diseases, of State Institution “Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine”. Stages, which are part of the the intra high school competition program, are described.

The conclusions contain recommendations: carrying out professional competitions gives an ability to sum up the results of work on teaching the discipline “Clinical Immunology and Allergology”; competitions contribute to the goals and main task of each university and teacher – to improve quality of preparing qualified specialists; carrying out the I stage and preparation to the second stage of the All-Ukrainian student’s competition is desirable to held with involvement of leading experts – the practicing doctors, giving opportunities to students to gain not only profound theoretical knowledge, but also practical experience that in general promotes self-affirmation of students and increase of scientific and practical potential of the students.

Вступ. Підготовка студента у ВНЗ – процес тривалий, складний, трудомісткий, інтелектуально навантажений. Перед викладачами постає проблема надати не тільки загальне уявлення з предмета, але й зацікавити студента, заохотити його для самостійної підготовки задля отримання достатньо глибоких знань. З цих позицій проведення семіна-

рів, студентських наукових конференцій, студентських олімпіад сприяє як розумінню значимості і важливості дисципліни в цілому, так і підвищенню якості підготовки кваліфікованих спеціалістів [1].

Однією з головних умов успішного навчання є його мотивація. Поняття мотивації можна розрізнити з точки зору психології та педагогіки. Якщо

в психології це свідомі або несвідомі психічні фактори, що спонукають індивіда до здійснення певних дій та визначають їх спрямованість і цілі, то в педагогіці – це загальна назва для визначення процесів, методів і засобів стимулювання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння освітнього вмісту. При цьому навчальна мотивація – це мотивована активність учнів для досягнення цілей навчання. Своєрідність навчальної мотивації полягає в тому, що учень (студент) не тільки засвоює знання, але й формується як особистість [2].

Мета роботи – удосконалити шляхи підвищення рівня мотивації студентів до навчання та створення умов для творчого зросту студентської спільноти.

Основна частина. Переоцінити роль імунної системи в організмі складно. Імунну систему нерідко порівнюють із диригентом оркестру, бо своїми багаторівневими зв'язками вона завдає “тону” роботі усіх систем організму підтримуючи його генетичний гомеостаз. Саме тому знання патогенетичних механізмів, клінічних проявів, особливостей діагностики та шляхів корекції захворювань саме імунної системи, а також тих численних імунозалежних патологій, що розвиваються на тлі імунних дисфункцій, конче потрібні лікарю будь-якої спеціальності [3, 4].

Як клінічна дисципліна предмет “Клінічна імунологія та алергологія” викладається студентам 5 курсу лікувального, педіатричного, медико-профілактичного профілю. Підготовка студента медичного ВНЗ до оволодіння програмними теоретичними знаннями та практичними навиками з предмета “Клінічна імунологія та алергологія” відбувається з перших років навчання. Фундаментальні знання про макро- та мікробудову органних та тканинних структур системи імунітету, особливості їх функ-

ціонування та впливу на стан організму у нормі та в умовах типових патологічних процесів студенти отримують на кафедрах нормальної анатомії, гістології, фізіології та патологічної фізіології, мікробіології. Це є передумовою подальшого розуміння впливу імунологічних чинників на патогенез численних синдромокомплексів та нозологій, що вивчаються на клінічних кафедрах. Набуті вади в роботі імунної системи досліджують імунологи, алергологи, терапевти, сімейні лікарі, навіть гігієністи і профпатологи тощо. Тобто проблема дисфункції імунної системи є проблемою багатопрофільною і мультидисциплінарною. Зважаючи на те, що багато захворювань імунної системи є захворюваннями спадковими, дуже доречним є те, що проблемами хвороб імунної системи переймаються не тільки фахівці із внутрішньої медицини, а й педіатри [3].

Враховуючи різноманітність проявів, можливість ураження усіх органів і систем організму людини, зацікавленість у вивченні дисципліни, як правило, проявляє більшість студентів.

За діючою навчальною програмою передбачено 3 змістових модулі, до яких включено вивчення особливостей імунного статусу та методів його визначення, імунокорекції, імунопатологічних, набутих та природжених імунодефіцитних станів, алергічних захворювань. На жаль, час навчання на циклі скорочено. На сьогодні в рамках циклу відведено 4 лекційні години, 26 годин практичних занять з 10 тем та 30 годин самостійної підготовки [5]. Як викладено на рисунку 1, час, відведений для самостійної роботи студентів, зріс до 50 %, що відповідає вимогам Болонської системи викладання. Якісне та плідне використання часу для самостійної підготовки, безумовно, потребує високого рівня самоорганізації студентів [6].

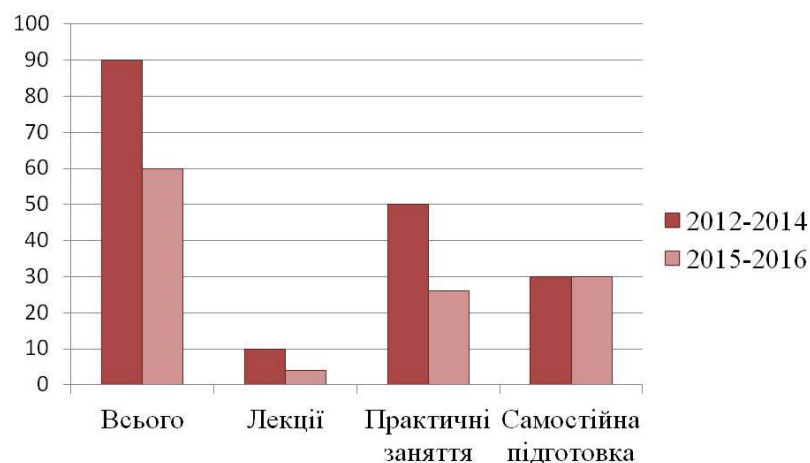

Рис. 1. Розподіл навчального часу циклу “Клінічна імунологія та алергологія”.

У досить стислий термін студенти мають засвоїти основні дані про визначення імунного статусу, механізми його змін, сучасні високоспецифічні імунологічні методи діагностики та терапії імунодефіцитів, алергічної, інфекційної, аутоімунної, онкологічної патології із застосуванням препаратів на основі цитокінів, імуноглобулінів, поняття про таргетну та антигенспецифічну терапію, принципи імунопрофілактики та реабілітації [5]. Інтенсивність занять досить висока, і, зважаючи на насиченість програми, охопити всіх студентів ретельним опитуванням вельми складно. Саме тому важелі оцінки схиляються до широкого застосування тестових завдань, а студенти чи не найбільшу увагу приділяють їх гарному написанню, а не отриманню фундаментальних знань з дисципліни. Звідси виходить, що потрібна додаткова навчальна мотивація для поглиблення практичних і теоретичних навичок під час самостійної роботи студентів. Це, безумовно, вміння викладача “презентувати” предмет, організувати цікавий дискурс з клінічної проблеми, враховуючи прикладну інтегрованість клінічної імунології, заохочувати студентів до створення презентацій, доповідей відповідно до їх фахових вподобань [1].

Дуже важливими в активній навчальній мотивації студентів є підтримка духу змагання, на якому природно ґрунтується самоствердження та самооцінка молодих людей. Особливо треба відмітити участь у командному змаганні, коли з особистими амбіціями завжди поряд почуття колективної відповідальності [2]. Таким вмотивованим заходом є проведення студентської олімпіади і, коли підіймається питання про проведення підготовки до I та II турів олімпіади з фаху “Клінічна імунологія та алергологія”, докладати великих зусиль задля заохочення до участі, як правило, немає потреби.

У ДЗ “Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров’я України” на кафедрі внутрішньої медицини № 2 та профпатології вже 3-й рік поспіль у рамках підготовки до II туру Всеукраїнської студентської олімпіади проводиться I тур олімпіади з фаху “Клінічна імунологія та алергологія”. Насамперед була розроблена концепція з проведення змагання.

До участі запрошуюються студенти 5-6 курсів всіх факультетів. Слід зазначити, що висловлює бажання взяти участь досить велика кількість студентів, але безпосередньо допускаються до змагання ті з них, які під час навчання на циклі показали найкращі знання з предмета.

Підготовча робота з проведення олімпіади складалася з декількох етапів: створена програма, яка була ретельно обговорена та затверджена на засіданні кафедри внутрішньої медицини № 2 та профпатології, а також на кафедрі педіатрії, бо саме ці кафедри відповідають у вузі за викладання дисципліни. Програма була узгоджена із проректором з навчальної роботи. Обрано журі конкурсу, до складу якого увійшли представники профільних кафедр, головні спеціалісти Департаменту охорони здоров’я Дніпропетровської області: з клінічної імунології, клінічної нефрології, гематології тощо, практичні лікарі.

Вирішено, що олімпіада буде мати теоретичну та практичну складові. У теоретичній частині конкурсу були використані тести з бази “КРОК 2” та клінічні задачі у вигляді підготовлених історій хвороб, у практичній частині – проведення опитування та фізикального обстеження хворих з імунодефіцитним або імунопатологічним станом, інтерпретація загального та біохімічного аналізів крові, імунограми, стернального пунктату, рентгенограми органів грудної клітини в рамках комплексної оцінки імунного статусу.

Перший, внутрішньовузівський, етап олімпіади складався з трьох турів.

I тур – студенти відповідають на тести, кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал. До II туру допускаються студенти, які отримали більшу кількість балів.

II тур – перевірка практичних вмінь студентів з опитування та обстеження хворого та формулювання клінічних імунопатологічних синдромів. За кожний правильний навик студент отримує 5 балів;

– письмова оцінка результатів додаткових методів обстеження (загальний клінічний аналіз крові, біохімічний аналіз крові, імунограма, аналіз кісткового мозку, рентгенограма). За кожну правильну відповідь додатковий 1 бал.

III тур складається з проведення конкурсів:

– відповідь на клінічну задачу з обов’язковим наведенням плану диференціальної діагностики та принципів імунотерапії; відповіді на запитання членів журі;

– завдання – розповідь на тему “Чим мене приваблює клінічна імунологія в рамках бажаної майбутньої спеціалізації”.

При співбесіді кожному конкурсантові ставилися запитання з актуальних питань клінічної імунології та алергології. За результатами кожного туру проходило підбиття підсумків з відбором кращих за знаннями студентів.

У фіналі вибираються 3 студенти-переможці олімпіади (I, II і III місця), яким надається право і честь представляти академію на II етапі Всеукраїнської олімпіади.

Також фіналісти внутрішньовузівського етапу олімпіади отримують один додатковий бал-бонус під час іспиту з внутрішніх хвороб.

II етап Всеукраїнської олімпіади традиційно проводиться на базі кафедри клінічної імунології з циклом медичної генетики Національного медичного університету імені акад. О. О. Богомольця (м. Київ).

У 2015 р. студентка 5 курсу ДМА, яка зайняла I місце під час внутрішньовузівської олімпіади, увійшла до п'ятірки найкращих, а за загальним підрахунком балів представники Дніпропетровської медичної академії вибороли I командне місце.

У 2016 р. студентська команда п'ятикурсників ДМА також брала участь у II турі Всеукраїнської олімпіади з клінічної імунології та алергології. Представниця команди виборола II місце і отримала почесну грамоту і поздоровлення від ректора Національного медичного університету імені акад. О. О. Богомольця.

Слід зазначити, що перемогу ретельно допомагала готувати команда викладачів кафедр внутрішньої медицини та педіатрії. Студентам, які вибороли призові місця на внутрішньовузівській олімпіаді, запам'яталися цікаві заняття на циклі клінічної імунології та алергології, напружена і інформативна підготовка до II етапу Всеукраїнської олімпіади, а II етап олімпіади взагалі залишив величезні враження, якими вони поділилися із викладачами. “У добрий шлях із побажанням міцного імунітету від усіх життєвих перешкод”, – таким було побажання д-ра мед. наук, професора кафедри клінічної імунології та алергології з секцією медичної генетики Національного медичного університету

Список літератури

1. Сисоева С. О. Психологія та педагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. О. Сисоева, Т. Б. Поясок. – К. : Міленіум, 2005. – 520 с.
2. Шапарь В. Б. Практическая психология. Психодиагностика групп и коллективов / В. Б. Шапарь. – Ростов-Дону : Феникс, 2006. – 448 с.
3. Клінічна імунологія та алергологія : підручник / за ред. проф. Г. М. Дранніка. – К. : Здоров'я, 2006. – 888 с.
4. Казмирчук В. Е. Клиническая иммунология и алергология с возрастными особенностями : учебник / В. Е. Казмирчук, Л. В. Ковальчук, Д. В. Мальцев. – 2-е

Г. М. Дранніка. До alma mater студентська команда повернулася з дипломом II ступеня в індивідуальній першості, але, незважаючи на те, що нагороду отримали тільки найкращі, усі студенти придбали безцінний досвід та пам'ять про участь в олімпіаді, позитивні враження від нових знайомств. Команда студентів висловила велику подяку усім організаторам II етапу олімпіади та його учасникам, а також викладачам, які допомагали у їх підготовці до змагання.

Таким чином, досвід проведення I етапу та результати II етапу студентської олімпіади не тільки дають змогу провести підсумки роботи з викладання предмета “Клінічна імунологія та алергологія”, але й скоординувати подальші кроки вперед у викладанні цієї складної і такої необхідної у роботі лікаря дисципліни. Ще у далекому минулому мудрі латиняни знали, що “Non progredi est regredi” (Не йти вперед означає йти назад).

Висновки: 1. Підготовка команди вузу та її підсумковий результат у фаховій олімпіаді надає змогу підвести підсумки роботи з викладання дисципліни “Клінічна імунологія та алергологія” та визначити шляхи удосконалення педагогічного процесу.

2. Змагання сприяють виконанню мети і головного завдання вузу і кожного викладача – підвищення якості підготовки кваліфікованих спеціалістів.

3. Участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді сприяє самоствердженню студентів та підвищенню мотивації до навчання.

4. Підготовку студентської олімпіади бажано здійснювати із залученням провідних фахівців у галузі, що надає змогу студентам отримати не тільки глибокі теоретичні знання, але й значний практичний досвід, що загалом сприяє підвищенню міцного наукового потенціалу студентського корпусу.

изд., перераб. и дополн. – К. : ВСИ “Медицина”, 2012. – 520 с.

5. Клінічна імунологія та алергологія : Типова програма нормативної навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, затверджена ДУ “Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти МОЗ України” 26.06.2013 р.

6. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : ВЕЖА, 2004. – 243 с.

Отримано 26.07.16